

THẦN VÀN VÔ TUYẾN

Giáo viên hướng dẫn: *Thầy Lê Văn Hoàng*

Nhóm thực hiện: *Nguyễn Công Danh*

Võ Thị Hoa

Nguyễn Thị Phương Thảo (29/01)

Lâm Hoàng Minh Tuấn

Nguyễn Thành Trung

SƠ LƯỢC VỀ THIÊN VĂN VÔ TUYẾN

Chương 1: LƯỢC SỬ THIÊN VĂN VÔ TUYẾN

Chương 2: THIÊN VĂN VÔ TUYẾN LÀ GÌ?

Chương 3: KÍNH THIÊN VĂN VÔ TUYẾN

Chương 4: GIỚI THIỆU MỘT SỐ CÔNG TRÌNH NGHIÊN
CỨU TRONG THIÊN VĂN VÔ TUYẾN

James C. Maxwell

1831-1879

Heinrich Hertz

1857-1894

Thomas Edison

1847-1931

Oliver J. Lodge

1851-1940

Max Planck

1858-1947

Oliver Heaviside

1850-1925

**Guglielmo
Marconi**

1874-1937

Julius Scheiner

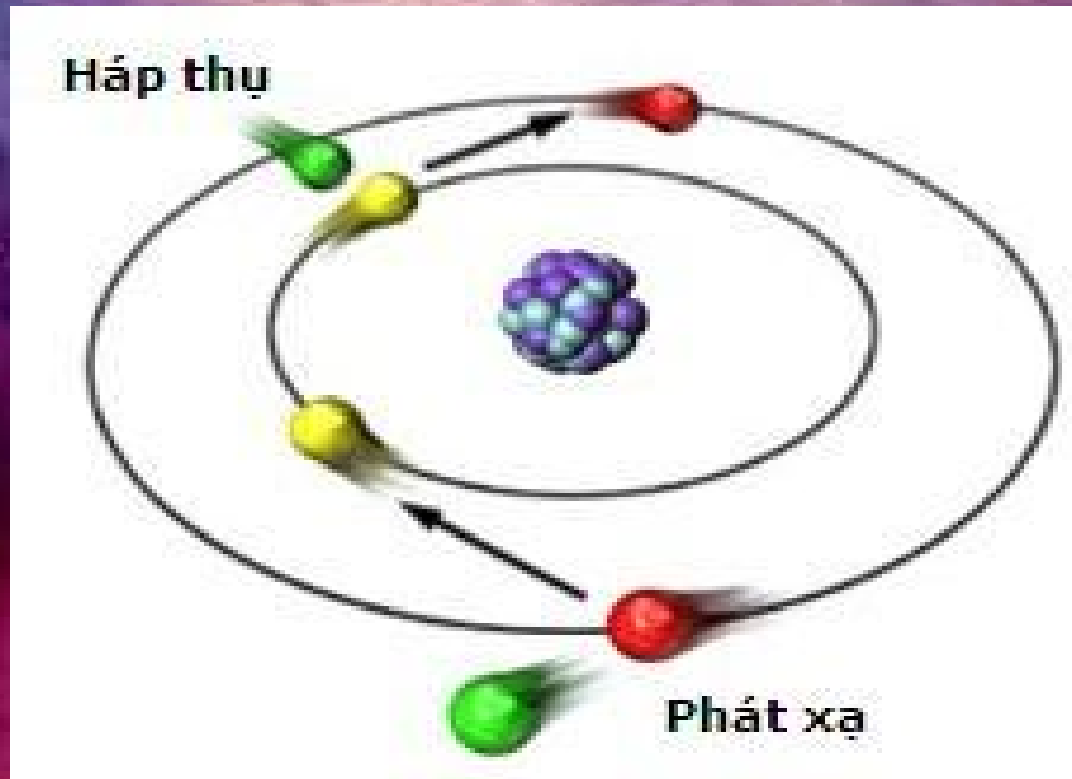
1858-1913

Giới thiệu về thiên văn vô tuyến

Thiên văn vô tuyến là ngành khoa học nghiên cứu về các thiên thể thông qua việc thu thập và phân tích thông tin từ dải sóng vô tuyến trong phổ bức xạ của thiên thể nhờ kính thiên văn vô tuyến và các trang thiết bị chuẩn xác cần thiết. Với thiên văn học vô tuyến, các nhà khoa học có thể nghiên cứu các hiện tượng thiên văn thường không quan sát được trên những vùng phổ khác của phổ điện từ

Sơ lược về Bức xạ điện từ

Nguồn gốc

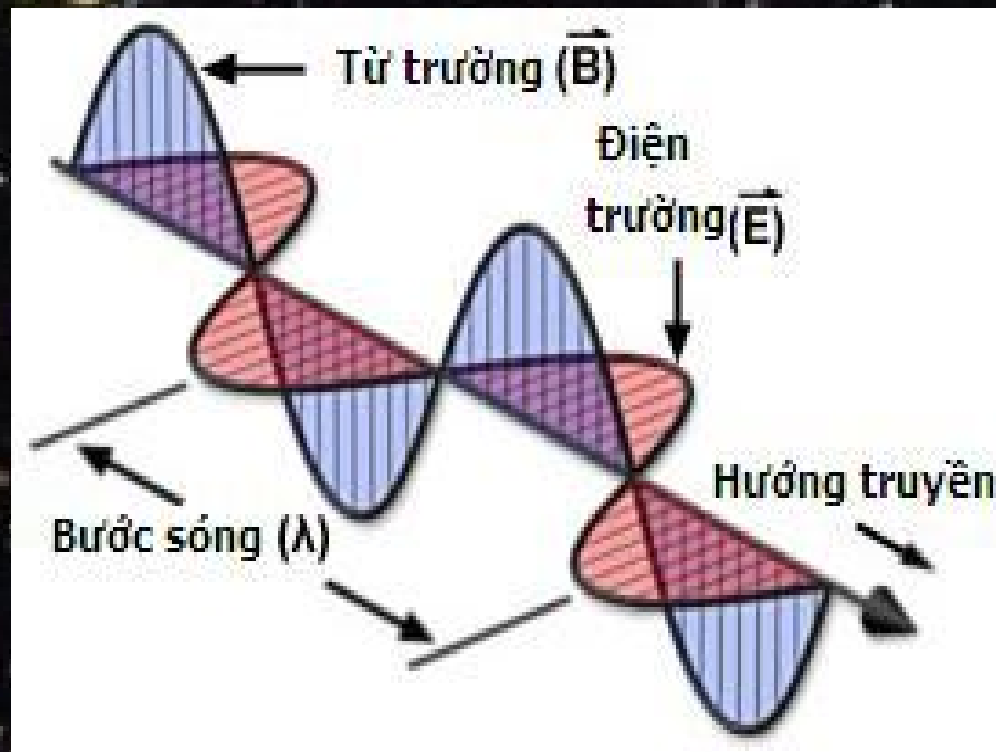
Sự hấp thụ và phát xạ

Lưỡng tính sóng hạt của bức xạ điện từ

Lý thuyết và thực nghiệm chọn lọc chứng tỏ bản chất sóng – hạt của ánh sáng:

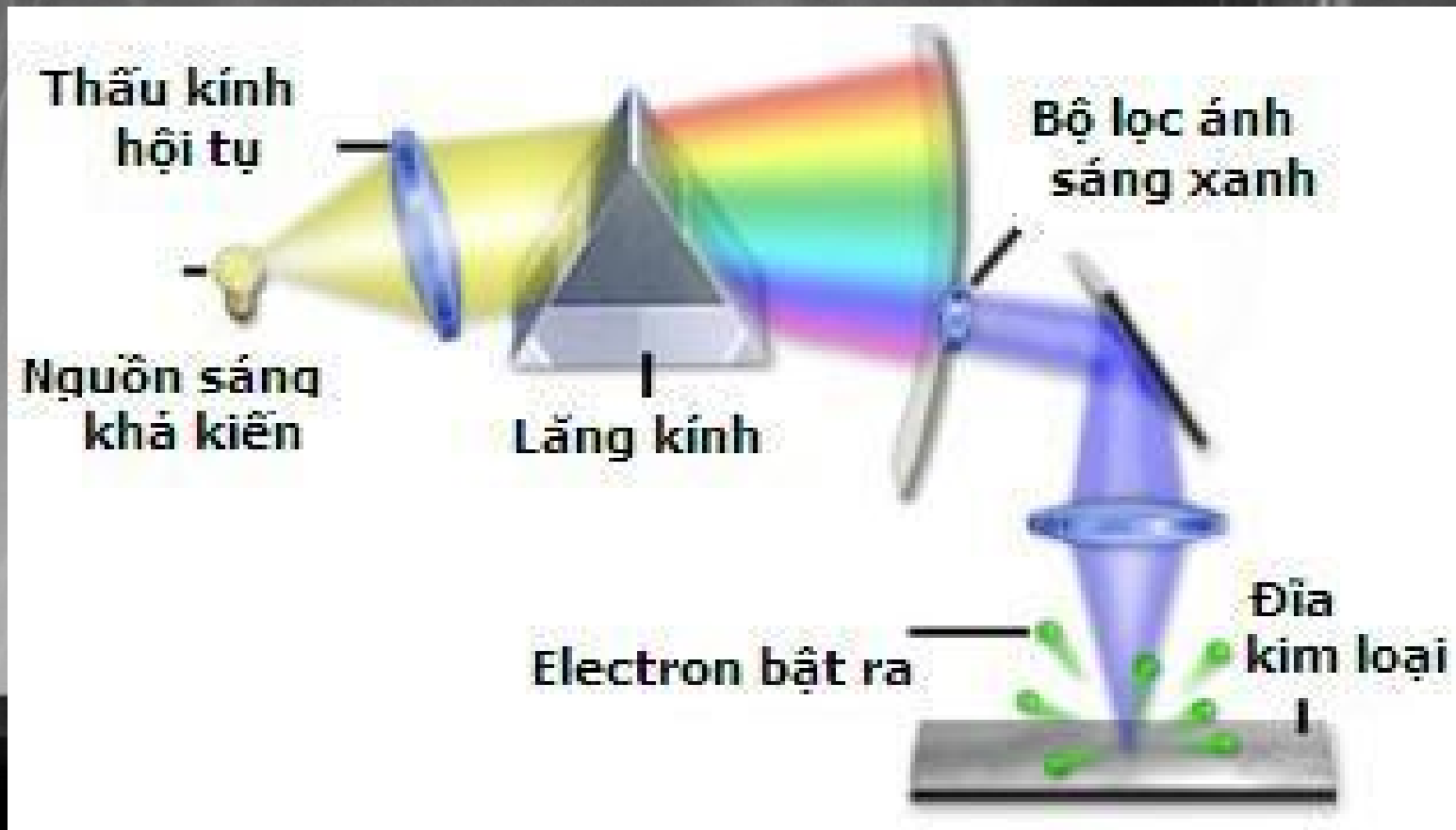
Bảng chứng chọn lọc Bản chất ánh sáng	Lý thuyết	Thực nghiệm
Sóng	<i>Thuyết điện từ của Maxwell</i>	<i>Giao thoa 2 khe Young & nhiều xạ qua khe hẹp</i>
Hạt	<i>Thuyết lượng tử ánh sáng của Einstein</i>	<i>Hiệu ứng quang điện & hiệu ứng Compton</i>

Tính chất sóng

Biểu đồ giản lược theo lối cổ điển của sóng điện từ.

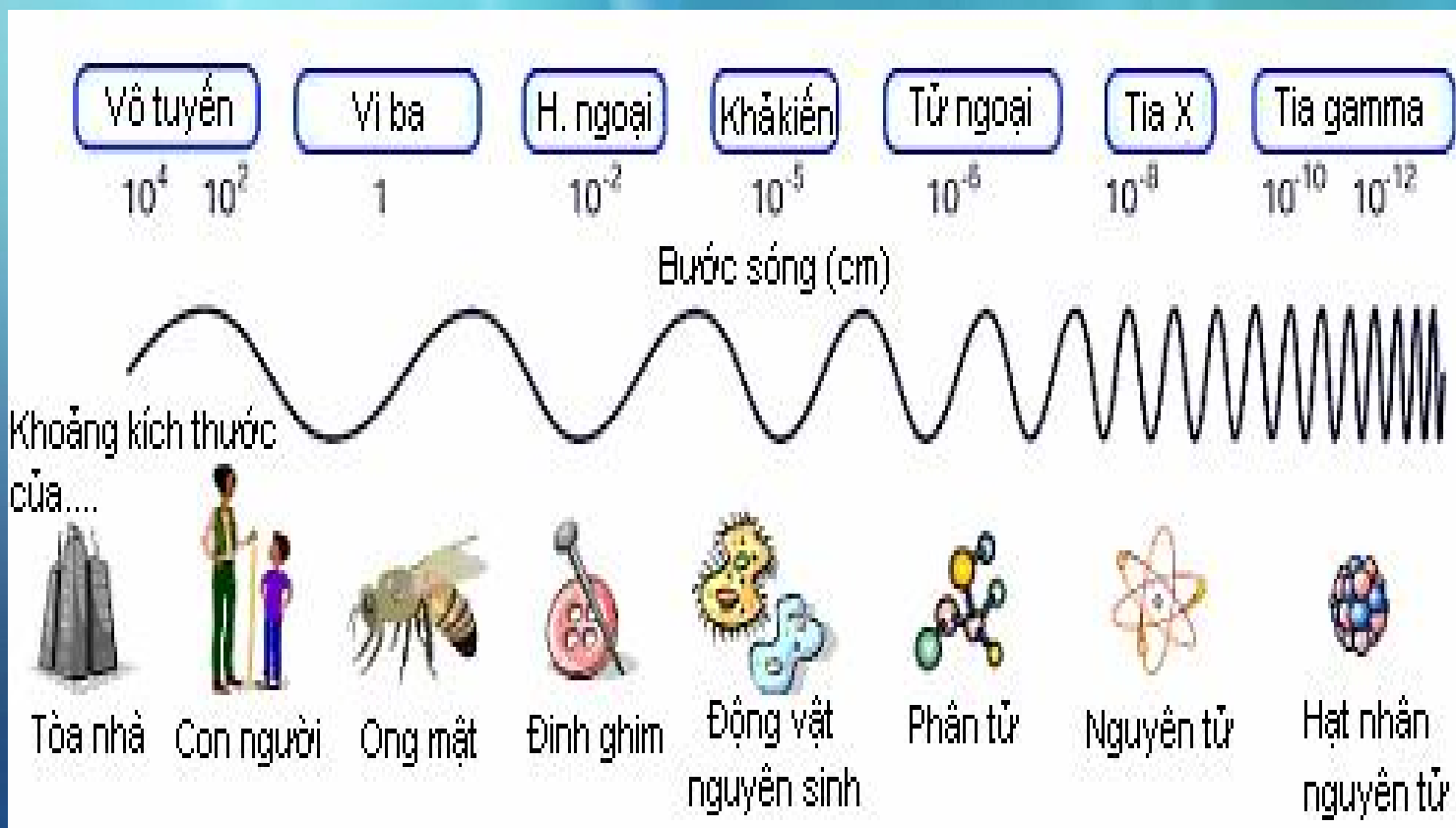
Tính chất hạt:

Hiệu ứng quang điện

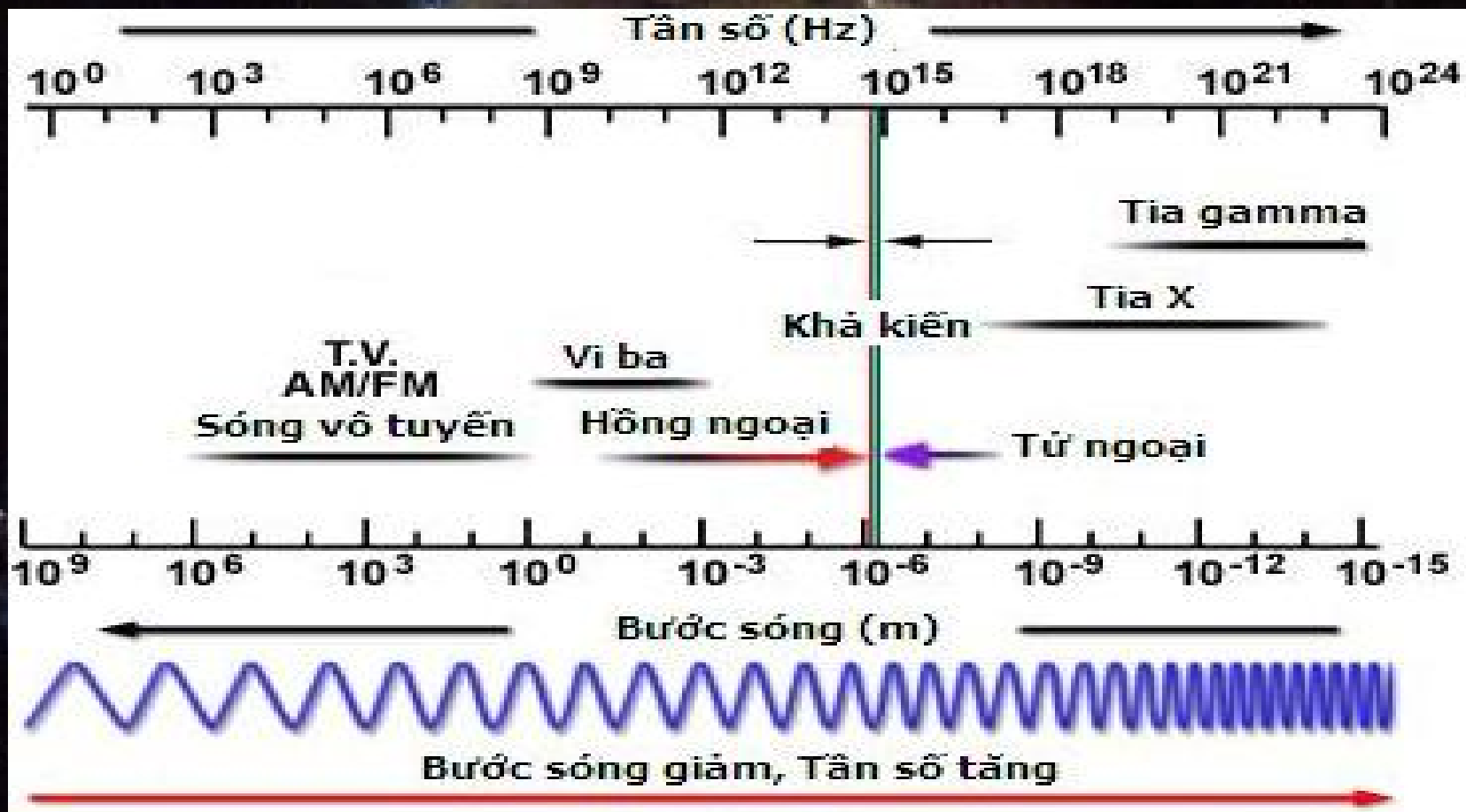

Các loại bức xạ điện từ

Các loại bức xạ điện từ

Phổ điện từ & Các đặc trưng cơ bản

Phổ điện từ

Bức xạ vũ trụ và ngành thiên văn vật lý

Sơ lược bức xạ
điện từ

Bức xạ vũ trụ
là gì?

Phổ bức xạ
của
các thiên thể

Quá trình phát
xạ của bức
xạ vũ trụ

Năng lượng
bức xạ vũ trụ

Ngành thiên
văn vật lý

Bức xạ nhiệt

Bức xạ
phi nhiệt

Công suất bức
Xạ đơn sắc
Vật đen

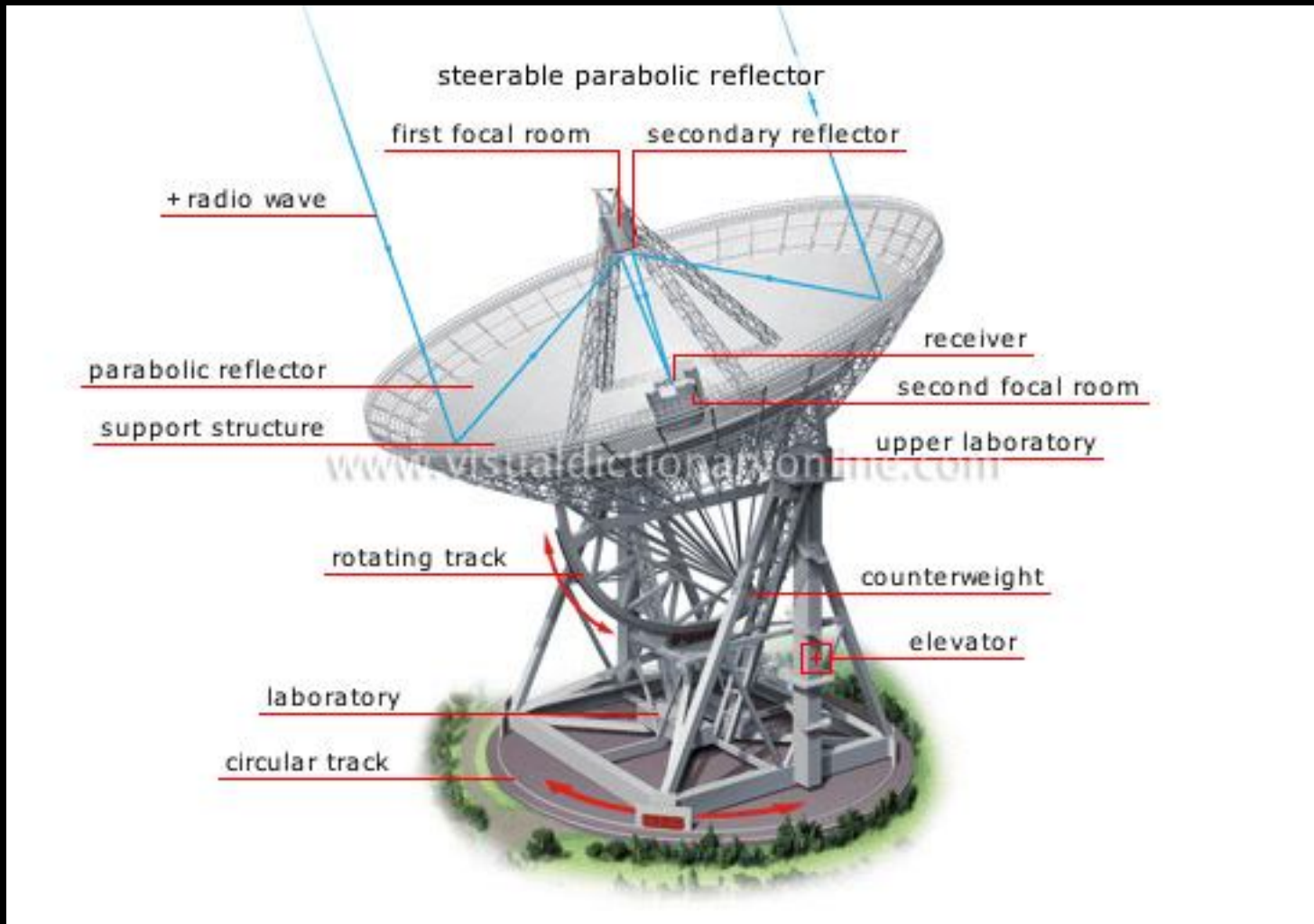
Năng lượng
phát
xạ toàn phần

Kính thiên văn vô tuyến

Kính thiên văn vô tuyến là thiết bị dùng để thu nhận, tập trung và phân tích các sóng vô tuyến từ một thiên thể hay một khu vực trên thiên cầu.

1. Cấu tạo:

- *Steerable parabolic reflector*: Gương phản xạ parabol xoay trở được
- *Second focal room*: điểm hội tụ thứ cấp của kính thiên văn vô tuyến lắp đặt bộ phận ghi nhận vô tuyến, được sử dụng thường xuyên hơn điểm hội tụ sơ cấp
- *Parabolic reflector*: một bề mặt thường được tạo thành bởi mạng lưới dây kim loại tốt để thu thập các sóng vô tuyến và hội tụ chúng về một điểm duy nhất
- *First focal room*: đầu mang khí cụ quan sát được sử dụng khi có nhu cầu, được đặt ở điểm hội tụ sơ cấp của kính thiên văn vô tuyến.
- *Secondary reflector*: gương phản xạ thứ cấp nhận các sóng được phản xạ bởi gương parabol và hướng chúng vào bộ phận ghi

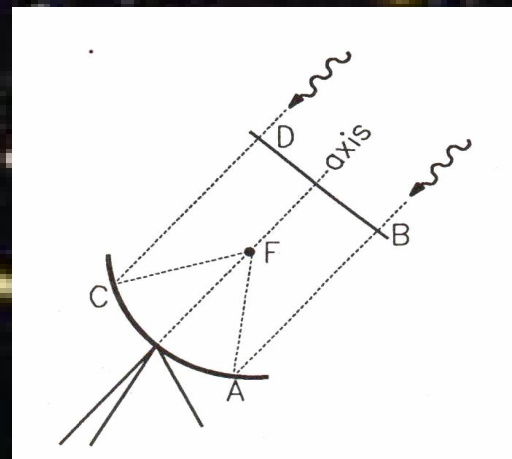

Cấu tạo của kính thiên văn vô tuyến

- **Laboratory:** phòng thí nghiệm nơi các nhà thiên văn phân tích tín hiệu số để thu nhận thông tin
- **Rotating track:** vành quay làm quay kính thiên văn vô tuyến theo phương thẳng đứng để hướng kính về phía khu vực cần khảo sát trên bầu trời.
- **Support structure:** kết cấu tay vịn là yếu tố kiến trúc như vành bánh xe bảo vệ gương parabol khỏi bị biến dạng
- **Radio wave:** là sóng điện từ không nhìn thấy được phát ra từ thiên thể và được thu nhận về trái đất nhờ kính thiên văn vô tuyến
- **Circular track:** vành đai bao quanh làm quay kính thiên văn vô tuyến theo phương nằm ngang để hướng kính về phía khu vực cần khảo sát trên bầu trời.
- **Elevator:** trục nâng
- **Counterweight:** đối trọng nặng bằng với đối trọng của gương parabol, làm cho nó có thể cân bằng hoàn toàn
- **Upper laboratory:** khu vực mà các tín hiệu điện được lọc, số hóa và chuyển về phòng thí nghiệm.
- **Receiver:** bộ phận khuếch đại các sóng trước khi chúng được chuyển thành tín hiệu điện

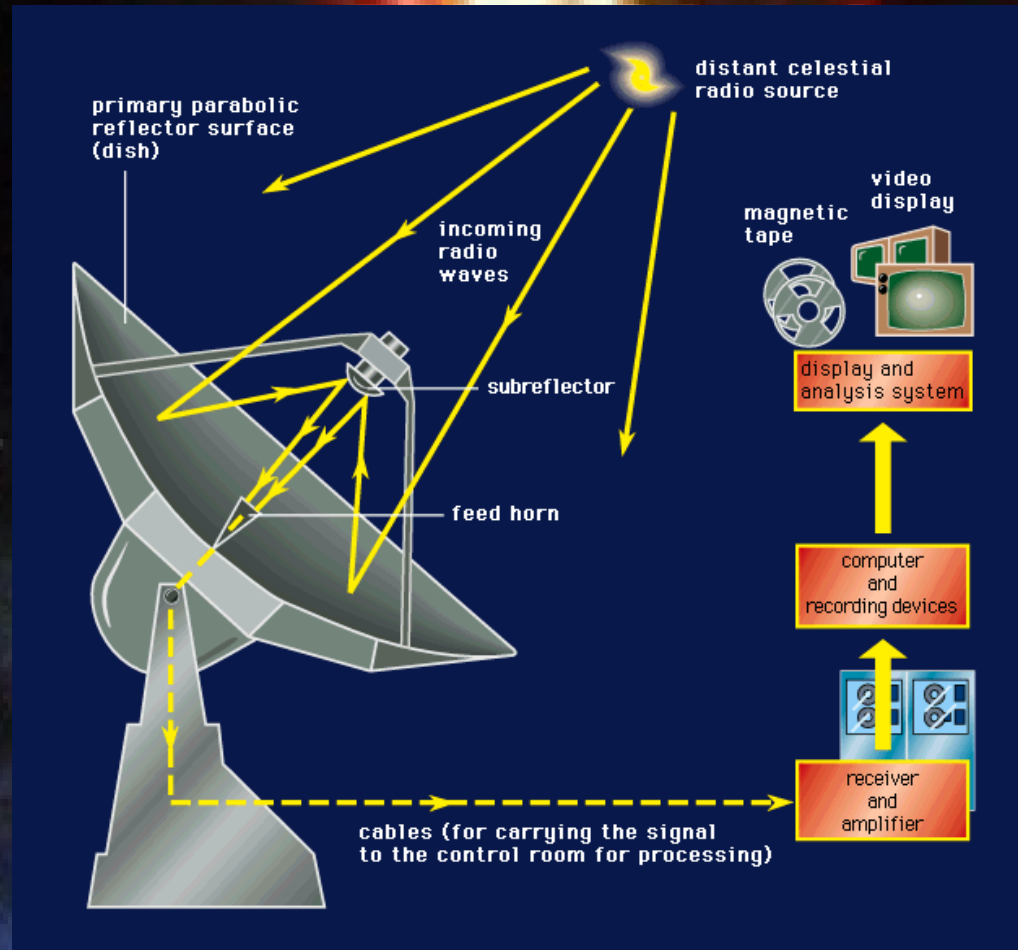
2. Nguyên tắc hoạt động:

Cách làm việc của một ăng ten thiên văn vô tuyến : bức xạ truyền theo một hướng xác định (D và B) từ bầu trời tới bề mặt parabol của kính thiên văn (C và A) và được phản xạ trở lại tập trung tại tiêu điểm (F). Trong ăng ten bức xạ cảm ứng tạo thành dòng điện xác định chạy vào bộ phận thu nhận. Bộ phận này khuếch đại tín hiệu hàng nghìn lần. Tín hiệu truyền theo một dây cáp đến bộ phận điều khiển nơi mà tín hiệu được khuếch đại lần nữa và chuyển đổi sang một định dạng đơn giản hơn, được ghi nhận trong máy tính và cho ra hình ảnh.

Ăng-ten thu sóng vô tuyến

Mô tả nguyên tắc hoạt động của kính vô tuyến

3. Công thức đo đặc vô tuyến

Đại lượng	Công thức	Đơn vị
1. Độ sáng của một nguồn:	$L = dE/dt$	erg/s
2. Thông lượng của nguồn ở khoảng cách R:	$S = L/4\pi R^2$	erg/s/cm ²
3. Cường độ sáng:	$I = dS/d\Omega$	erg/s/cm ² /steradian
4. Năng lượng thu của ăng-ten:	$dE = I\nu(\theta, \phi) s \cdot da \, d\nu \, d\Omega \, dt$	
5. Công suất thu của ăng-ten:	$P\nu = \frac{1}{2} \int I\nu(\theta, \phi) A_e(\theta, \phi) \, d\Omega$	W/Hz
6. Diện tích hiệu dụng (max) của một ăng-ten:	$A_{e,max} = \eta_{ap} A_{gm}^2$	
7. Nhiệt độ ăng-ten (TA):	$T_A = (1/2k) \int I\nu(\theta, \phi) A_e(\theta, \phi) \, d\Omega$	K

4. Những công trình nghiên cứu bằng kính thiên văn vô tuyến

- Phát hiện NH₃ HC₇N (là những phân tử đóng vai trò quan trọng trong quá trình hóa học trong vỏ những ngôi sao).
- Quan sát bức xạ Synchrotron phát trên bước sóng 18cm bởi thiên hà 3C111, ở khoảng cách 6 trăm triệu năm ánh sáng.
- Sử dụng hệ kính giao thoa BIMA để quan sát một số phân tử và tìm hiểu được cơ chế hóa học cấu tạo ra những phân tử trong vỏ ngôi sao.
- Sử dụng kính thiên văn để nghiên cứu bức xạ điện từ phát ra từ lỗ đen
- Trang bị thêm kính thiên văn để phát hiện sự sống ngoài hành tinh.

Xin chân thành cảm ơn thầy và các bạn đã theo dõi!